

Сучасний стан і проблеми якості вершкового масла на ринку України в умовах євроінтеграції

Володимир Комаров

судовий експерт лабораторії товарознавчих та транспортно-товарознавчих видів досліджень, Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3410-9053>, e-mail: komarov93@ukr.net

Проаналізовано сучасний стан ринку вершкового масла в Україні в контексті євроінтеграційних процесів, а також теоретичні аспекти гармонізації ДСТУ 4399:2005 із регламентами ЄС № 1308/2013 і № 853/2004. Особливу увагу приділено проблемам ідентифікації фальсифікату за жирнокислотним складом і впровадженню нових вимог до маркування та контролю трансжирів.

Ключові слова: вершкове масло; молочний жир; фальсифікація; євроінтеграція; ДСТУ; трансжири; Держпродспоживслужба.

Current Status and Problems of Butter Quality on the Ukrainian Market in the Conditions of European Integration

Volodymyr Komarov

The paper analyzes the current state of the butter market in Ukraine in the context of European integration processes. The theoretical aspects of harmonization of DSTU 4399:2005 with EU regulations No. 1308/2013 and No. 853/2004 are analyzed. Special attention is paid to the problems of identifying counterfeits by fatty acid composition and the introduction of new requirements for labeling and control of trans fats.

Keywords: butter; milk fat; falsification; European integration; DSTU; trans fats; State Service for Food and Consumer Protection.

Вершкове масло є стратегічним продуктом харчування, якість якого безпосередньо впливає на здоров'я нації. В умовах євроінтеграційного курсу України трансформація ринку молочних жирів стає необхідною. Актуальність дослідження зумовлена високим рівнем фальсифікації продукції та потребою гармонізації національної нормативної бази з регламентами Європейського Союзу [1]. Якщо раніше українська система харчового сектору фокусувалася переважно на органолептичних показниках готового продукту, то європейський підхід, закріплений у Регламенті ЄС № 178/2002, висуває на перший план простежуваність та управління ризиками [2]. Це означає, що якість вершкового масла сьогодні розглядають не як статичну характеристику, а як динамічний результат контролю кожного етапу: від санітарно-гігієнічних умов утримання худоби до температурного режиму в логістичних центрах.

Товарознавчу цінність масла зумовлено його натуральністю. Згідно з ДСТУ 4399:2005, цей продукт потрібно виготовляти винятково з вершків коров'ячого молока [3]. Основним показником автентичності є жирнокислотний склад. Проте результати моніторингу Держ-

продспоживслужби свідчать про критичну ситуацію: останні перевірки виявили в деяких регіонах до 20 % фальсифікату, де молочний жир замінено дешевими рослинними домішками [4]. Порівняння ДСТУ 4399:2005 з міжнародним стандартом *Codex Stan 279-1971 (Codex Alimentarius)* виявляє певні термінологічні розбіжності, які створюють проблеми під час ідентифікації. Зокрема, український стандарт дозволяє класифікувати як масло продукти з умістом жиру від 61,5 % (бутербродне), тоді як європейські норми (Регламент ЄС № 1308/2013) чітко обмежують категорію *Butter* продуктами з умістом молочного жиру не менше ніж 80 % [3; 5]. Продукти з нижчим умістом жиру в ЄС класифікують як *dairy spreads* (молочні пасти / спреди) [5]. Така невідповідність створює підґрунтя для легальної, але неоднозначної назви продуктів на ринку. З товарознавчої точки зору, ідентифікація масла за жирнокислотним складом (визначення стеринів і тригліцеридів) залишається єдиним надійним методом виявлення фальсифікату, оскільки органолептичні властивості сучасних замінників молочного жиру майже ідентичні натуральному продукту.

Проблема якості вершкового масла на ринку України має дві площини: технологічну й економічну. Технологічна пов'язана з використанням некондиційної сировини, що призводить до прискореного окислення жирів і появи сторонніх присмаків. Економічна площина полягає в навмисній підміні дорогого молочного жиру (тригліцеридів тваринного походження) сумішшю рослинних жирів (пальмова, кокосова олія, гідрогенізовані жири). Згідно з положеннями Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» (гармонізованого з Регламентом ЄС № 1169/2011), будь-яка заміна інгредієнтів має бути чітко відображена в назві [6]. Проте теоретичний аналіз ринку демонструє масове порушення цього принципу, де заміну жиру приховано за дрібним шрифтом або замасковано під «традиційні рецептури», що вводить споживача в оману щодо біологічної цінності продукту.

Процес інтеграції до єдиного ринку ЄС передбачає суттєві зміни в товарознавчому оцінюванні масла:

- контроль сировини — перехід на молоко класу «екстра» (Регламент ЄС № 853/2004) [7], що мінімізує ризики мікробіологічного псування жиру;
- обмеження трансжирів — запровадження ліміту (не більше ніж 2 г на 100 г жиру), що змушує виробників відмовлятися від шкідливих гідрогенізованих замінників;
- прозорість маркування — відповідність Регламенту ЄС № 1169/2011, що забороняє застосовувати назву «масло» до будь-яких комбінованих жирів продуктів [8].

Адаптація національних стандартів до вимог ЄС є головним драйвером підвищення якості вершкового масла. Посилення державного контролю за вмістом трансжирів та ідентифікація фальсифікату дадуть змогу очистити ринок від недобросовісних виробників, забезпечуючи конкурентоспроможність української продукції на міжнародній арені. Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що стабілізація якості масла на внутрішньому ринку неможлива без остаточної імплементації систем HACCP (ISO 22000) на всіх моло-

копереробних підприємствах. Теоретично обґрунтовано, що лише жорстка відповідність вимогам Регламенту ЄС № 853/2004 щодо специфічних гігієнічних правил для харчових продуктів тваринного походження дасть змогу українському маслу конкурувати з провідними європейськими брендами. Майбутнє галузі — у цілковитій відмові від сегмента «бутербродних» масел з низьким вмістом жиру на користь високожирних видів «екстра», що відповідають європейським стандартам.

Перелік джерел посилання

1. Сільське господарство України за 2023—2024 рр. : стат. зб. Київ, 2024. 145 с.
2. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог харчового права, створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів та встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-02#Text (дата звернення: 09.04.2026).
3. ДСТУ 4399:2005 Масло вершкове. Технічні умови. Зі змінами та поправками : затв. наказ. Держспоживстандарту України від 28.04.2005 р. № 101 [Чинний від 01.07.2006]. Київ, 2005. 24 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=85148 (дата звернення: 09.04.2026).
4. Звіти про результати моніторингу харчових продуктів / Держпродспоживслужба України : офіц. вебсайт. URL: <https://dpss.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2026).
5. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1308/2013 від 17 грудня 2013 року про встановлення спільної організації ринків сільськогосподарських продуктів та про скасування регламентів Комісії (ЄЕС) № 922/72, (ЄЕС) № 234/79, (ЄС) № 1037/2001 і (ЄС) № 1234/2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_020-13#Text (дата звернення: 09.04.2026).
6. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : Закон України від 06.12.2018 р. № 2639-VIII (зі змін, та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text> (дата звернення: 09.04.2026).
7. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 853/2004 від 29 квітня 2004 року про

встановлення спеціальних гігієнічних правил для харчових продуктів тваринного походження. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a99#Text (дата звернення: 09.04.2026).

8. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1169/2011 від 25 жовтня 2011 року про надання споживачам інформації про харчові продукти, про внесення змін до регламентів Європейського Парламенту і Ради

(ЄС) № 1924/2006 та (ЄС) № 1925/2006 та про скасування Директиви Комісії 87/250/ЄЕС, Директиви Ради 90/496/ЄЕС, Директиви Комісії 1999/10/ЄС, Директиви Європейського Парламенту і Ради 2000/13/ЄС, Директиви Комісії 2002/67/ЄС, Директиви Комісії 2008/5/ЄС та Регламенту Комісії (ЄС) № 608/2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-11#Text (дата звернення: 09.04.2026).